TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2009. gada 16. jūlijā *

Lieta C-189/08

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Hoge Raad der Nederlanden* (Nīderlande) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2008. gada 4. aprīlī un kas Tiesā reģistrēts 2008. gada 8. maijā, tiesvedībā

Zuid-Chemie BV

pret

Philippo's Mineralenfabriek NV/SA.

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs P. Janns [*P. Jann*], tiesneši M. Ilešičs [*M. Ilešič*], A. Ticano [*A. Tizzano*], E. Levits (referents) un Ž. Ž. Kāzels [*J.-J. Kasel*],

* Tiesvedības valoda — holandiešu.

ģenerāladvokāts J. Mazaks [*J. Mazák*],
sekretāre R. Šereša [*R. Şereş*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2009. gada 23. aprīļa tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *Zuid-Chemie BV* vārdā — P. Knaips [*P. Knijp*], *advocaat*,

— *Philippo's Mineralenfabriek NV/SA* vārdā — M. Polaks [*M. Polak*], *advocaat*,

— Nīderlandes valdības vārdā — K. Viselsa [*C. Wissels*] un M. Norta [*M. Noort*], pārstāves,

— Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — A. M. Rušo-Žoē [*A.-M. Rouchaud-Joët*] un P. van Nufels [*P. van Nuffel*], pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.) 5. panta 3. punkta interpretāciju.

2 Šis lūguma tika iesniegts tiesvedībā, kuras ietvaros *Zuid-Chemie BV* (turpmāk tekstā — "*Zuid-Chemie*"), minerālmēslu ražošanas uzņēmums, kas atrodas Sasvangentē [*Sas van Gent*] (Nīderlande), vēršas pret *Philippo's Mineralenfabriek NV/SA* (turpmāk tekstā — "*Philippo's*"), kas atrodas Esenē [*Essen*] (Beļģija), par *Philippo's* uzņēmumam *Zuid-Chemie* veikto piesārņota produkta, ko izmanto minerālmēslu ražošanai, piegādi.

Atbilstošās tiesību normas

3 Regulas Nr. 44/2001 2. panta 1. punktā, kas ir iekļauts tās II nodaļas 1. iedaļā ar virsrakstu "Vispārīgi noteikumi", ir paredzēts:

"Saskaņā ar šo regulu personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, neatkarīgi no viņu pilsonības var iesūdzēt attiecīgās dalībvalsts tiesā."

4 Šīs pašas regulas 3. panta 1. punktā ir noteikts:

"Personas, kuru domicils ir kādā no dalībvalstīm, var iesūdzēt citas dalībvalsts tiesā, vienīgi izmantojot šīs nodaļas 2. līdz 7. iedaļā noteiktās normas."

5 Minētās regulas 5. pantā, kas ir iekļauts tās pašas II nodaļas 2. iedaļā ar virsrakstu "Īpaša jurisdikcija", ir paredzēts:

"Personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, citā dalībvalstī var iesūdzēt:

[..]

3. lietās, kas attiecas uz kaitējumu [deliktu] vai neatļautu rīcību [kvazideliktu], tās vietas tiesā, kur kaitējums noticis vai varējis notikt [kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu];

[..]."

Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

6 *Zuid-Chemie* ir minerālmēslu ražošanas uzņēmums, kas 2000. gada jūlijā no *HCI Chemicals Benelux B.V.* (turpmāk tekstā — "*HCI*") — uzņēmuma, kas atrodas Roterdamā [*Rotterdam*] (Nīderlande) — nopirka divas produkta ar nosaukumu "micromix" partijas.

7 *HCI*, kas pati *micromix* izgatavot nevar, to pasūtīja *Philippo's* un tai piegādāja šī produkta ražošanai nepieciešamās izejvielas, izņemot vienu no tām. Šo trūkstošo izejvielu, kas ir cinka sulfāts, *Philippo's*, vienojoties ar *HCI*, iegādājās no *G. J. de Poorter*, kas ar nosaukumu *Poortershaven* veic darbību Roterdamā.

8 *Philippo's* izgatavoja *micromix* savā Beļģijā esošajā rūpnīcā, kur *Zuid-Chemie* šo produktu saņēma.

9 Lai izgatavotu dažādas minerālmēslu partijas, *Zuid-Chemie* minēto *micromix* savā Nīderlandē esošajā rūpnīcā pārstrādāja un vienu daļu pārdeva un nosūtīja saviem klientiem.

10 Vēlāk izrādījās, ka no *Poortershaven* pirktajā cinka sulfātā kadmija saturs bija pārāk augsts, kādēļ minerālmēsli vairs nebija izmantojami vai bija izmantojami ierobežoti, kā rezultātā, kā apgalvo *Zuid-Chemie*, tai ir radušies zaudējumi.

11 2003. gada 17. janvārī *Zuid-Chemie* pret *Philippo's* cēla prasību *Rechtbank Middelburg* [Midelburgas tiesā] (Nīderlande), prasot atzīt, ka *Philippo's* ir atbildīga par *Zuid-Chemie* radušos kaitējumu, un prasot šim uzņēmumam piespriest samaksāt *Zuid-Chemie* dažādas summas, kas ir saistītas ar *Zuid-Chemie* atbilstoši tās viedoklim

radušos kaitējumu, kā arī atlīdzināt zaudējumus, tiem pieskaitot procentus un izdevumus.

12 Ar 2003. gada 10. decembra spriedumu *Rechtbank Middelburg* atzina, ka tai nav piekritības izskatīt tajā ierosināto lietu, jo Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta piemērošanas vajadzībām "vietas, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" jēdziens iekļaujot gan vietu, kur ir iestājies notikums, kas ir kaitējuma cēlonis ("Handlungsort"), gan arī vietu, kur ir radies sākotnējais kaitējums ("Erfolgsort"). Taču attiecībā uz vietu, kur radies kaitējums, minētā tiesa uzskatīja, ka sākotnējais *Zuid-Chemie* ciestais kaitējums ir radies Esenē, jo piesārņotā produkta piegādi šis uzņēmums ir saņēmis šajā vietā.

13 Tiesvedībā *Gerechtshof te 's-Gravenhage* (Hāgas apelācijas tiesa) neviena no lietas dalībniecēm neapstrīdēja, ka vieta, kur iestājies notikums, kas ir kaitējuma cēlonis, ir Esene, jo šajā vietā piesārņotais *micromix* tika saražots. Attiecībā uz vietu, kur ir radies kaitējums, šī tiesa apstiprināja pirmās instances tiesas spriedumu. Šajā sakarā tā uzskatīja, ka noteicošais elements ir nevis tas, ka piesārņotais *micromix* ir izraisījis uzņēmuma *Zuid-Chemie* Nīderlandē ražoto minerālmēslu piesārņojumu, bet gan iespējamā *Philippo's* neatļautā rīcība. Tātad uzņēmuma *Zuid-Chemie* ciestais (sākotnējais) kaitējums esot radies Esenē, jo piesārņotais produkts tai tika piegādāts "no rūpnīcas".

14 Par *Gerechtshof te 's-Gravenhage* spriedumu *Zuid-Chemie* iesniedza kasācijas sūdzību iesniedzējtiesā. Tā nosprieda, ka strīds ir par "vietu, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta izpratnē un ka tās izskatāmā strīda risinājumam ir vajadzīga šī jēdziena interpretācija.

15 Šādos apstākļos *Hoge Raad der Nederlanden* [Nīderlandes Augstākā tiesa] nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Kāds kaitējums tādas neatļautas rīcības gadījumā, kāda ir *Zuid-Chemie* prasījumu pamatā, ir uzskatāms par šīs rīcības radīto sākotnējo kaitējumu: kaitējums, kas radies, piegādājot produktu ar trūkumiem, vai kaitējums, kas radies, produktu parastā veidā izmantojot mērķim, kam tas ir paredzēts?

2) Ja atbilde ir apstiprinoša attiecībā uz pēdējo pieņēmumu, vai vietu, kur kaitējums ir radies, par to "vietu, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" Regulas [Nr. 44/2001] 5. panta 3. punkta izpratnē var uzskatīt tikai tad, ja ir radies fizisks kaitējums personām un lietām, vai arī tad, ja (šajā posmā) ir radušies tikai finansiāli zaudējumi?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

16 Ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tādas prāvas kā pamata lietā ietvaros ar vārdiem "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" apzīmē vietu, kur produkts ar trūkumiem ticis piegādāts pircējam, vai arī šie vārdi attiecas uz vietu, kur sākotnējais kaitējums ir radies, produktu parastā veidā izmantojot mērķim, kam tas ir paredzēts.

17 Lai varētu atbildēt uz šo jautājumu, ir jāatgādina, ka, pirmkārt, saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Regulas Nr. 44/2001 noteikumi ir jāinterpretē autonomi saistībā ar regulas sistēmu un mērķiem (skat. it īpaši 2008. gada 2. oktobra spriedumu lietā C-372/07 *Hassett* un *Doherty*, Krājums, I-7403. lpp., 17. punkts, kā arī 2009. gada 23. aprīļa spriedumu lietā C-167/08 *Draka NK Cables* u.c., Krājums, I-3477. lpp., 19. punkts).

18 Otrkārt, tā kā dalībvalstu savstarpējās attiecībās Regula Nr. 44/2001 turpmāk aizstāj 1968. gada 27. septembra Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 1972, L 299, 32. lpp.), kurā grozījumi ir izdarīti ar turpmākām konvencijām par jaunu dalībvalstu pievienošanos šai konvencijai (turpmāk tekstā — "Briseles konvencija"), Tiesas sniegtā šīs konvencijas noteikumu interpretācija ir piemērojama arī minētās regulas noteikumiem tad, kad šo Kopienu tiesību aktu noteikumus var kvalificēt kā līdzvērtīgus.

19 Šajā lietā nozīmīgie Regulas Nr. 44/2001 noteikumi un Briseles konvencijas noteikumi atspoguļo vienu un to pašu sistēmu, un tie turklāt ir izteikti gandrīz identiskā redakcijā. Ņemot vērā šādu atbilstību, saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 preambulas deviņpadsmito apsvērumu ir jānodrošina abu tiesību aktu interpretācijas turpinātība (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Draka NK Cables* u.c., 20. punkts, kā arī 2009. gada 14. maija spriedumu lietā C-180/06 *Ilsinger*, Krājums, I-3961. lpp., 58. punkts).

20 Tādējādi ir jāatgādina, ka Tiesa, interpretējot Briseles konvencijas 5. panta 3. punktu, jau ir atzinusi, ka šīs konvencijas II sadaļā paredzētā vispārējās jurisdikcijas piešķiršanas sistēma ir balstīta uz tās 2. panta pirmajā daļā noteikto principu, saskaņā ar kuru personas, kuru domicils ir līgumslēdzējā valstī, var iesūdzēt šīs valsts tiesā neatkarīgi no lietas dalībnieku pilsonības (2004. gada 10. jūnija spriedums lietā C-168/02 *Kronhofer*, Krājums, I-6009. lpp., 12. punkts).

21 Tikai atkāpjoties no pamatprincipa par atbildētāja domicila vietas tiesu jurisdikciju, Konvencijas II sadaļas 2. iedaļā ir paredzēta virkne īpašās jurisdikcijas piešķiršanas gadījumu, starp kuriem ir arī Konvencijas 5. panta 3. punktā paredzētais (iepriekš minētais spriedums lietā *Kronhofer*, 13. punkts).

22 Tiesa arī ir nospriedusi, ka īpašās jurisdikcijas noteikumi ir interpretējami šauri, nepieļaujot interpretāciju, kas pārsniegtu Konvencijā tieši paredzēto [šīs jurisdikcijas piešķiršanas] gadījumu robežas (skat. 1988. gada 27. septembra spriedumu lietā 189/87 *Kalfelis*, *Recueil*, 5565. lpp., 19. punkts; 2004. gada 15. janvāra spriedumu lietā C-433/01 *Blijdenstein*, *Recueil*, I-981. lpp., 25. punkts, un iepriekš minēto spriedumu lietā *Kronhofer*, 14. punkts).

23 Tomēr atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai gadījumos, kad vieta, kur iestājies notikums, kas var izraisīt atbildību par deliktu vai kvazideliktu, un vieta, kur šis notikums ir radījis kaitējumu, nav identiskas, Briseles konvencijas 5. panta 3. punktā ietvertais izteiciens "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" ir jāsaprot tādējādi, ka tas vienlaikus attiecas uz vietu, kur radies kaitējums, un vietu, kur iestājies notikums, kas ir kaitējuma cēlonis, tā, ka pēc prasītāja izvēles atbildētāju var iesūdzēt vai nu vienas, vai otras vietas tiesās (skat. it īpaši 1976. gada 30. novembra spriedumu lietā 21/76 *Bier*, sauktu "Kālija hlorīda raktuves", *Recueil*, 1735. lpp., 24. un 25. punkts; 2002. gada 1. oktobra spriedumu lietā C-167/00 *Henkel*, *Recueil*, I-8111. lpp., 44. punkts; 2004. gada 5. februāra spriedumu lietā C-18/02 *DFDS Torline*, *Recueil*, I-1417. lpp., 40. punkts, un iepriekš minēto spriedumu lietā *Kronhofer*, 16. punkts).

24 Šajā sakarā Tiesa ir precizējusi, ka Briseles konvencijas 5. panta 3. punktā paredzētais īpašās jurisdikcijas noteikums ir balstīts uz īpaši ciešu saikni starp strīdu un tās vietas, kur iestājies notikums, kurš rada kaitējumu, tiesu, kas pareizas tiesvedības un procesa lietderīgas organizācijas apsvērumu dēļ attaisno jurisdikcijas piešķiršanu šai tiesai (šajā sakarā skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā "Kālija hlorīda raktuves", 11. punkts; 1990. gada 11. janvāra spriedumu lietā C-220/88 *Dumez France* un *Tracoba*, *Recueil*, I-49. lpp., 17. punkts; 1995. gada 7. marta spriedumu lietā C-68/93 *Shevill* u.c., *Recueil*, I-415. lpp., 19. punkts, kā arī 1995. gada 19. septembra spriedumu lietā C-364/93 *Marinari*, *Recueil*, I-2719. lpp., 10. punkts). Vietas, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu, tiesa, īpaši prāvas priekšmeta tuvuma un pierādījumu iesniegšanas vienkāršības dēļ, parasti ir vairāk piemērota lietas izskatīšanai (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Henkel*, 46. punkts).

25 Lai gan, kā ir atzīmēts šī sprieduma 13. punktā, lietas dalībnieki pamata lietā ir vienisprātis, ka Esene ir vieta, kur ir iestājies notikums, kas ir kaitējuma cēlonis ("Handlungsort"), starp tiem pastāv domstarpības par vietas, kur ir radies kaitējums ("Erfolgsort"), noteikšanu.

26 Atbilstoši šī sprieduma 23. punktā minētajai judikatūrai šī pēdējā vieta ir tā, kur notikums, kas var izraisīt atbildību par deliktu vai kvazideliktu, ir radījis kaitējumu.

27 Kaitējuma rašanās vietu nedrīkst jaukt ar vietu, kur ir iestājies notikums, kura dēļ ticis sabojāts pats produkts, jo šī vieta faktiski ir tā, kur ir iestājies notikums, kas ir kaitējuma cēlonis. Turpretim "kaitējuma materializēšanās" vieta (skat. iepriekš minētos spriedumus lietās "Kālija hlorīda raktuves", 15. punkts, un *Shevill* u.c., 21. punkts) ir tā, kur izpaužas notikuma, kas rada kaitējumu, kaitīgās sekas, t.i., kur bojātā produkta radītais kaitējums izpaužas konkrēti.

28 Ir jāatgādina, ka judikatūrā tiek skaidri nošķirts kaitējums un šī kaitējuma pamatā esošais notikums un šajā sakarā tajā ir paredzēts, ka atbildība par deliktu vai kvazideliktu var iestāties vienīgi ar nosacījumu, ka starp abiem šiem elementiem var konstatēt cēloņsakarību (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā "Kālija hlorīda raktuves", 16. punkts).

29 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, vieta, kur ir radies kaitējums, var būt vienīgi Nīderlandē esošā *Zuid-Chemie* rūpnīca, kur *micromix*, kas ir bojātais produkts, tika pārveidots par minerālmēsliem, radot tiem materiālu kaitējumu, ko ir cietusi *Zuid-Chemie*, un pārsniedzot pašam *micromix* piemītošo kaitējumu.

30 Turklāt ir jāatzīmē, ka šādi *Zuid-Chemie* dotā iespēja izmantot Nīderlandes tiesu piekritību, it īpaši ņemot vērā šī sprieduma 24. punktā minētos iemeslus, ļauj izspriest lietu vispiemērotākajai tiesai un tātad Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktā paredzētajam īpašās jurisdikcijas noteikumam radīt savu lietderīgu iedarbību.

31 Šajā sakarā ir lietderīgi atgādināt, ka, Briseles konvencijas 5. panta 3. punktu interpretējot tādējādi, ka šis noteikums attiecas ne vien uz vietu, kur iestājies notikums, kas ir kaitējuma cēlonis, bet arī uz vietu, kur radies kaitējums, Tiesa ir uzskatījusi, ka iespēja pieļaut vienīgi vietu, kur iestājies notikums, kas ir kaitējuma cēlonis, ievērojamā gadījumu skaitā radītu pārklāšanos starp minētās konvencijas 2. pantā un 5. panta 3. punktā paredzētajām jurisdikcijas noteikšanas normām, kādēļ šis pēdējais minētais noteikums šajā sakarā zaudētu savu lietderīgo iedarbību (skat. iepriekš minētos spriedumus lietās "Kālija hlorīda raktuves", 15. un 20. punkts, un *Shevill* u.c., 22. punkts). Šāds apsvērums par jurisdikcijas noteikšanas normu pārklāšanos līdzīgā veidā var būt spēkā tad, ja attiecīgajā gadījumā kā kaitējuma rašanās vieta netiek ņemta vērā cita vieta kā vieta, kur iestājies notikums, kas ir kaitējuma cēlonis.

32 No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tādas prāvas kā pamata lietā ietvaros ar vārdiem "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" apzīmē vietu, kur, produktu parastā veidā izmantojot mērķim, kam tas ir paredzēts, ir radies sākotnējais kaitējums.

Par otro jautājumu

33 Gadījumā, ja uz pirmo jautājumu tiktu sniegta atbilde, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ir interpretējams tādējādi, ka ar vārdiem "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" apzīmē vietu, kur, produktu parastā veidā izmantojot mērķim, kam tas ir paredzēts, ir radies sākotnējais kaitējums, iesniedzējtiesa turklāt jautā, vai šim kaitējumam jābūt fiziskam kaitējumam personām un lietām, vai arī runa (šajā posmā) var būt par tikai finansiāliem zaudējumiem.

34 Šajā sakarā, kā ir minēts šī sprieduma 9. un 10. punktā, ir jāatgādina, ka piesārņotā *micromix* pārstrāde minerālmēslos, ko ir veikusi *Zuid-Chemie*, šos minerālmēslus padarījusi par mazākā mērā izmantojamiem vai pat neizmantojamiem, kas atbilstoši *Zuid-Chemie* norādēm tai ir radījis zaudējumus.

35 Tā kā tādējādi sākotnējais *Zuid-Chemie* ciestais kaitējums ir fiziskais kaitējums lietām, ir jākonstatē, ka jautājumam, vai, lai šī sprieduma 32. punktā norādītā interpretācija būtu izmantojama, (šajā posmā) pietiktu vienīgi ar finansiālajiem zaudējumiem, ir hipotētisks raksturs.

36 Ņemot vērā šo konstatējumu un ievērojot Tiesai uzticēto uzdevumu palīdzēt veikt pareizu tiesvedību dalībvalstīs, nevis sniegt konsultatīvus atzinumus par vispārīgiem vai hipotētiskiem jautājumiem (2007. gada 18. decembra spriedums lietā C-62/06 *ZF Zefeser*, Krājums, I-11995. lpp., 15. punkts), uz otro jautājumu nav jāatbild.

Par tiesāšanās izdevumiem

37 Attiecībā uz pamata lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 5. panta 3. punkts ir

interpretējams tādējādi, ka tādas prāvas kā pamata lietā ietvaros ar vārdiem "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" apzīmē vietu, kur, produktu parastā veidā izmantojot mērķim, kam tas ir paredzēts, ir radies sākotnējais kaitējums.

[Paraksti]